

Stvori Bog čovjeka — očinstvo u viziji Božjoj

Franjo kardinal KUHARIĆ

Draga braćo i sestre!

Razmatrali ste u Obiteljskoj ljetnoj školi ove godine o očinstvu. Kad god govorimo o očinstvu i majčinstvu, o obitelji i o čovjeku uopće, gdje ćemo naći pravo nadahnuće kako shvatiti to očinstvo, i majčinstvo, obiteljsku zajednicu? Kako shvatiti čovjeka? Koliko god ima filozofija i ideologija, toliko ima i pojmova o čovjeku. Napokon sve se svodi na to što mi mislimo o čovjeku.

Prije nekoliko godina »Vjesnik« je objavio vijest iz Pekinga kako je jedna djevojka uputila pismo omladinskom listu s molbom: »Odgovorite mi na pitanje: zašto se živi?! Ne želim živjeti samo zato da živim. Želim znati zašto se živi!« Redakcija nije objavila odgovor na to pitanje, nego je objavila pitanje. I na to pitanje počela su stizati pisma od stotine tisuća mladih s istim traženjem: Koji je smisao života? To zapravo znači: Koji je smisao čovjeka? Što je čovjek?

Doživjeli smo pola stoljeća jedne ideologije koja je imala svoju koncepciju čovjeka, obitelji, svoju koncepciju očinstva i majčinstva. Danas su prisutni i određeni pokreti u svijetu koji žele nametnuti svoju viziju. Jedan je feministički pokret. Što on misli o ženi? Što on misli o očinstvu?

Omladinski list u Pekingu nije odgovorio na pitanje, jer nije mogao odgovoriti. Ne može nitko na to pitanje dati puni istiniti odgovor, jer čovjek je tako velika tajna u pojavnosti svijeta i povijesti da na pitanje o njegovu biću, njegovu smislu, može dati odgovor samo njegov Stvoritelj. Prema tome dok su ljudi u svim filozofijama tražili definiciju čovjeka i pokušali ga protumačiti, sve su to bila tapkanja. Tapkanja uspješnija ili manje uspješna. No mi znamo iz Objave da samo Bog poznaje čovjeka. Samo Bog zna što je u srcu čovjeka, kako kaže apostol Ivan (usp. Iv 2,25). Samo Bog objavljuje definiciju čovjeka. Iz nje se potom sve izvodi: i očinstvo, i majčinstvo, i obiteljska zajednica. Ta je definicija: »Na svoju priliku stvori Bog čovjeka, muško i žensko stvori ih« (Post 1,27). Dakle, iz Božje stvaralačke misli dolazi pojam čovjeka: stvoren je na sliku i priliku Božju; svojim bićem i svojim životom, svim svojim postupcima i svim svojim odnosima imao bi biti odraz Božji. Stvoren je da postupa na božanski način, da razmišlja na božanski način, da promatra svijet i prirodu na božanski način, kao djelo Božje. I sebe treba shvatiti, u toj viziji Božjoj, na božanski način.

Kada Sveto pismo ističe: »Na svoju sliku stvori Bog čovjeka. Muško i žensko stvori ih«, već tu nalazimo viziju Božju jednog zajedništva. To je najintimnije zajedništvo. Najintimnije zajedništvo je između muža i žene. To zajedništvo opet upućuje na sliku i priliku Božju. Slika i prilika Božja u odnosu prema tom zajedništvu, što je to? To je ona unutarnja, nedokučiva tajna zajedništva u Bogu: Presveto Trojstvo. Bog je zajedništvo triju Božanskih Osoba. Otac rađa Riječ, izriče Riječ, spoznaje samoga sebe i u punini te spoznaje on izriče svoju Riječ. To je u Bogu Božanska Osoba koja je s Ocem jedno. Utjelovljena Riječ će reći: »Ja i Otac jedno smo!« (Iv 10,30); utjelovljeni Krist, Sin Božji kaže: »Ja i Otac jedno smo« i reći će Filipu: »Tko vidi mene, vidi Oca!« (usp. Iv 13, 8-11). Duh Sveti opet, to je ono »disanje«; tako kažu teolozi: disanje. Otac i Sin dišu svoju ljubav, a ta ljubav je Duh Sveti. Taj unutarnji božanski život i odnos triju Božanskih Osoba trebao bi se nekako odraziti u ovom ljudskom odnosu osoba, muža i žene.

Muško i žensko stvori ih! Zašto!? Da se igraju? Zasigurno ne! Da jedno drugome budu neki predmet, neka stvar? zasigurno ne, jer dostojanstvo ljudske osobe isključuje svaku upotrebljivost osobe kojom osoba postaje predmet. Najdublje obeščaćenje osobe je pretvaranje osobe u predmet, u stvar. Najopasniji pak povod za to da se osoba pretvori u stvar je njezina tjelesnost. Po tjelesnosti, nažalost, baš u tom međusobnom odnosu muža i žene, događa se da muž postaje stvar žene, a žena postaje stvar muža. Možemo kazati da se na to svela sva pojmovnost seksualnosti u ovom materijalističkom i hedonističkom svijetu. To je najdublja katastrofa, najdublji pad civilizacije. To je najdublji pad dostojanstva ljudske osobe.

Kad gledamo filmove koji se proizvode na tone, kad pogledamo koje to teme obrađuju scenaristi, režiseri i pisci, onda zapravo uvijek dolazi pred nas upravo ova analiza: na što se svodi brak, na što se svodi ljudska seksualnost, na što se svodi uopće odnos muža i žene. Ako biste to pratili statistički, otkrili biste da su svi ti filmovi zapravo odraz jedne situacije, odraz duboke moralne i duhovne zagađenosti.

Ekologija se strašno zabrinula za prirodu: hoćemo li imati čisti zrak i čistu vodu i zdravu hranu. I to je dobro. Znači da se ipak počelo uvidati neke čovjekove postupke koji nisu poštivali određene zakonitosti prirode Božje. Ali mnogo je dublja duhovna zagađenost na koju se toliko ne upozoruje. Hoćemo li imati čistu dušu, hoćemo li imati dostojan brak?! Hoćemo li imati pročišćen moralni odgoj?! Na tu ekologiju duha možda se dovoljno ne upozoruje. Kada pak Crkva upozori i kada kaže jasno i glasno, poput Pape koji se bori protiv te moralne zagađenosti suvremenog svijeta, na svim kontinentima, na svim svojim pastoralnim pohodima, mogu se čuti vikački glasovi da on to zastupa staru, preživjelu

teologiju, neku svoju osobnu teologiju, ali da je suvremeni svijet otišao daleko naprijed... – Ili natrag?! Idemo li mi zaista naprijed ili se vraćamo u džunglu? Ovo što mi sada proživljavamo, čija je to civilizacija? To je civilizacija džungle, civilizacija kamenog doba kad su kamenom obračunavali neandertalci između sebe.

Dakle, opet se vraćamo: Koji kriterij možemo imati u pojmovanju očinstva i u pojmu majčinstva. Ti pojmovi čine korelativ. Feministkinje su uvele na ovo područje marksističku ideju borbe klasa. Prije sto godina papa Leon XIII. izdao je encikliku »*Rerum novarum*«. To je doba kad je već buknila ta borba klasa između kapitalizma i radničkih prava, radničkog pokreta. Tada se isticala ideja da se samo borbom, odnosno klasnom mržnjom, može uspostaviti poredak socijalne pravednosti. Protiv izrabljivanja, protiv tlačenja! Da čovjek ne bude predmet profita! Onaj kapitalizam ga je zaista pretvorio u stvar, u predmet: »Ti meni toliko vrijediš koliko proizvedeš!«

Papa Leon XIII. dao je načela da se spriječi sukob klasa, da se ne upadne u mržnju klasa. Ta načela slijede polazeci s Božje vizije čovjeka kao osobe, a ne kao stvari. Stoljetno iskustvo pokazalo je najviše svoju ispravnost u primjeru ideologija dvadesetog stoljeća, počevši tamo od oktobarske revolucije. Povijesno zbivanje pokazalo je kako je Papa imao pravo i kako su sve te zablude zapravo zablude o pojmovanju čovjeka. Čovjek se zaniječe čim se zaniječe Bog. Bog i čovjek su korelativ. Ne možemo razumjeti čovjeka ako ne vjerujemo u Boga.

Ako čovjeku želimo pristupiti ispravno i želimo ga shvatiti ispravno, možemo ga shvatiti samo u Bogu. Jer čovjek je dar Božji! Nije on isplivao iz neke kozmičke materije i kemije nego je izrastao iz Božje misli.

Prema tome mi moramo razmišljati kako Bog zamišlja očinstvo. Kakvog si je On oca zamislio? Kako je majku zamislio? Te Božje zamisli: muško i žensko stvorio ih je i povezao ih, dobile su, možemo kazati, najsavršeniji model u Mariji i Josipu. Eto tu je izražen taj odnos! I očinstvo Josipovo zaista je u punini očinstvo: odnos prema ženi i odnos prema Božanskom Sinu, Isusu Kristu, te odnos prema svojoj zajednici kojoj je glava, odgovornost, poslužitelj, nositelj brige, zaštite. Služenje, to je u Josipu najsavršeniji izraz očinstva u duhovnom smislu, dok očinstvo, nažalost, materijalizam shvaća samo u fiziološkom smislu. Očinstvo je duhovni način postojanja – u odnosu, u odnosu prema ženi, u odnosu prema djeci. To je duhovno življenje ljubavi, u specifičnom odnosu prema osobama koje su ti povjerene, koje su ti bliže, da žive u tebi i da ti živiš u njima. To je to očinstvo! A to je i majčinstvo.

Feministkinje su proglasile klasnu borbu protiv očinstva i majčinstva, odnosno između muža i žene. To je dubok promašaj i zabluda i zato su obeščastile i očinstvo i majčinstvo. Muža su proglasile mužjakom, a sebi

su pridale pravo nad svojim tijelom i nad životom. Zato se bore da pobačaj bude njihovo pravo. Gdje je sada tu majka? Kako se može spojiti zahtjev žene za pravom pobačaja s pojmom majčinstva? Bog je stvorio majčinstvo i majčinstvo je ljubav kao što je i očinstvo ljubav. Dakako feministkinje ne prihvaćaju ovu riječ sv. Pavla koju ćemo čuti danas u poslanici kod svete mise: »Žene neka budu podložne svojim muževima kao Gospodinu. Jer muž je glava žene kao i Krist Crkve, On spasitelj tijela. Pa kao što je Crkva podložna Kristu tako i žene muževima u svemu!« (Ef 5,22-24). Dakle, postoji taj odnos glave i srca! Ipak, htjeli mi ili ne htjeli, muž je koncipiran kao glava, kao zaštitnik, kao čuvar. Muž je onaj koji živi samo za tu svoju zajednicu, za svoju obitelj da im služi svim srcem, svom dušom svom snagom. Kao komplementarnost glavi – on je više u racionalnosti, u radu – Bog onda dodaje srce majke, srce žene, toplinu, nježnost, razumijevanje. I to je opet služenje, na područjima života koji su, možemo kazati, tako intimno vezani uz majčinstvo.

Kaže Pavao: »Muževi, ljubite svoje žene kao što je Krist ljubio Crkvu!« (Ef 5,25). Kako je Krist ljubio Crkvu? Tako da je za nju umro na križu. Poziv je muža, poziv je oca da umire, da umire za svoju obitelj. Nije li današnji napor obrane i samoobrane, napor da se brani domovina, da se brani njezina sloboda i njezin mir, nije li sve to napor tih muževa na bojištu obrane da brane svoje obitelji, dakle, da se žrtvuju, da umiru, da ljube kao što je Krist ljubio Crkvu?

Vidimo kako Pavao, dakako nadahnut Duhom Svetim, razvija razmišljanja polazeći iz te Božje misli: »I stvori Bog čovjeka, na svoju sliku i priliku. Muško i žensko stvori ih.« Iz svega toga proizlazi onda zaključak da se pravo ostvareno očinstvo može živjeti samo iz duboke vjere i da se pravo majčinstvo može živjeti samo iz duboke vjere. Obiteljska zajednica može ostvariti sliku i odraz Trojstva, samo povczana u dubokoj vjeri, a to znači uronjena u Boga.

Nositi Boga u sebi i darivati Boga drugome, to je poziv slike i prilike čovjeka oca, to je poziv slike i prilike žene majke. Darivati – Boga! Darivanje ljubavi je darivanje Boga, jer Bog je ljubav. Ako Bog prebiva u čovjekovu srcu, a to znači u njegovim mislima, u kategorijama njegovih prosudbi, njegovih odluka, njegovih izbora, on daruje Boga drugome. Tada je on za drugoga svjetlo, a nije strah. Nije tiranin, nije onaj koji pretvara drugoga u predmet svoga užitka, svojega interesa, svoga profita. On je darivatelj Boga.

U tom svjetlu mora se, stoga, shvatiti i čistoća očinstva i čistoća majčinstva. Brak nije seksualna trgovina. Zašto se tako brzo rastavljaju brakovi? Zato što su ljudi shvatili brak kao tjelesnost: bez duha i bez duše, bez srca, bez savjesti, bez istine i bez ljubavi. Profit jednog određenog užitka, zabave; pa dok se bavljamo zajedno smo, kad dojadimo jedno drugom

idemo svaki tražiti drugoga, drugu žrtvu. Dakle, to nisu brakovi na ljubavi! Ono što pjevaju o ljubavi, laž je. Ljubav je umiranje za drugoga! A ne iskorištavanje drugoga. Zato Crkva ne može odustati od svoje vizije čovjeka koju je prihvatila iz Božjih usta, iz Božje misli. Ona će naviještati dostojanstvo očinstva i majčinstva i dostojanstvo braka do konca svijeta, da bi tako spašavala svijet. Novo lice zemlje nastaje samo novim licem čovjeka. A novo lice čovjeka će nastati u novom licu obitelji. Očevi, majke! Kakve imamo očeve, kakve imamo majke, takvu imamo djecu, takvu ćemo imati budućnost! Sve se, eto, na koncu vraća na Otkupljenje. Mi živimo u palom svijetu, palom od početka, i taj pali svijet je uvijek u suprotnosti s Božjim vizijama, s Božjom misli. Zato taj pali svijet mora biti otkupljen, spašen, pobožanstvenjen. U tu svrhu Krist je postao čovjekom, Evandelje je objavio i proglasio kao apsolutni zakon novoga Božjega svijeta. To je zakon novih odnosa između čovjeka i Boga; ne više između čovjeka i Boga kao Stvoritelja i stvorenja, nego između Boga i čovjeka kao Oca i sina. To je sasvim drugi odnos! Jest, mi smo stvoreni, i Bog je Stvoritelj. Ali On nije htio ostati na toj realciji prema čovjeku. On je Stvoritelj i zvijezda, stvoritelj sunca, cvijeća, medvjeda u šumi. On je htio novu relaciju između sebe i čovjeka, a to je relacija sinovstva u Sinu. Zato se Riječ utjelovila, zato je tijelom postala u krilu žene da se tako kroz krilo Žene, i to Djevice, poveže krvno s nama, s ljudskim rodом: Sin čovječji. Došao je da pokaže pravu mjeru ljubavi koja jedino mijenja lice zemlje, a ta prava mjera ljubavi je križ. To je prava mjera ljubavi. »Nema veće ljubavi«, kaže Isus, »nego kad tko položi život svoj za svoje prijatelje!« (Iv 15,13).

Iz Otkupljenja dolazi sakrament koji posvećuje očinstvo, koji posvećuje majčinstvo. Posvećuje obiteljsku zajednicu, posvećuje bračnu ljubav, da se živi sveto. Zato je jasno iz te vizije da je protunaravna kontracepcija nespojiva s Božjom vizijom braka, jer u tome je čovjek pretvoren u stvar. Postaje jasno i da je pobačaj najveći napadaj na sam smisao ljubavi. Smisao ljubavi je darivanje života! To više nije ljubav koja rađa, kad povezuje muža i ženu za ubojstvo: »Mi ćemo se igrati, ali ako do ploda dođe, ubit ćemo ga.« To je izopačenje, to je ta inverzija i perverzija i očinstva i majčinstva! To je taj pali čovjek, taj pali brak, taj pali svijet kojemu treba Otkupljenje. Zato uvijek upozorujem: mi svoje obitelji nećemo učiniti ponovno kršćanskim, ponovno u skladu s tim Božjim vizijama, dok ne počnu zajednički moliti. Molitva uprisutnjuje Boga u srce čovjeka, u njegovu savjest, u njegove misli i molitvom molitelj sebe uprisutnjuje u srcu Božje. Tu dolazimo na izvore života, svjetla, ljubavi. Potrebni su, naime, snažni lijekovi da se izliječi ta strašno ranjena ljudska narav. Strašno smo ranjeni i ta ranjivost i ranjenost upravo dolazi najviše do izražaja na seksualnom području. Zato cvate pornografija, zato

milijarde zarađuje pornografija, jer hrani čovjeka, hrani njegovu požudu. Budi u njemu buntovne instinkte, iskorištava njegovu strast da na njoj zaradi. Sva obeščaćenja, sva silovanja, sve je to izraz paloga svijeta i paloga čovjeka koji je ostao neotkupljen. U njemu Boga nema, zato se razara. U tom smislu Isus je rekao jasno kad je održao svoju propovijed na Gori, kako nam to referira evanđelist i apostol Matej; kad je sažeo sva načela novoga svijeta, Božjega svijeta, rekao je: »Tko god moje riječi sluša i izvršuje ih on je mudar čovjek koji gradi kuću na stijeni. I kad navali bujica, vjetrovi, vihuri, ne mogu razoriti te kuće jer je sagrađena na stijeni« (Mt 7,24-25). Tko je ta stijena? Ta je stijena istina! Ta je stijena Bog, Božja istina i o očinstvu i o majčinstvu! Kaže Isus dalje: »Tko ove riječi ne sluša i ne čuva ih on je lud čovjek koji gradi kuću na pijesku. I kad navale bujice, oluje, vihuri, potkopaju i razore kuću jer nije na stijeni sagrađena. I bi velika ruševina...« (Mt 7,26-27). I evo današnjeg svijeta, velika ruševina! Velika ruševina obitelji i velika ruševina čovjeka. I tu ruševinu još hrani, nažalost, sav taj mentalitet hedonističkog i materijalističkog svijeta, umnaža ruševinu obitelji i čovjeka. Zato je moguće ostvarivati Božji svijet samo snagom samoga Boga, milošću Otkupljenja: tu su molitva, sakramenti, Euharistija, Riječ Božja. Od toga obitelj mora živjeti! I svoje očinstvo i svoje majčinstvo! Tražiti kraljevstvo Božje, a sve se onda drugo nadodaje! (Mt 6,33). Amen.

GOD CREATED MAN – A BIBLICAL VIEW OF FATHERHOOD

Cardinal Franjo KUHARIĆ

Summary

In his homily the Cardinal stresses the thought that it is the husband who is called upon, today even more than ever, to live for his family, to serve it with all his heart, all his soul, and all his strength. A model should be the fatherhood of St. Joseph.